

Nota de Conjuntura. Setembre de 2019

“Davant la incertesa: treball de qualitat”

Part dels gràfics d'aquest document provenen del Boletín Económico del Banc d'Espanya, del Informe Económico del Banc de Pagaments Internacionals, del Boletín Económico del Banc Central Europeu i, dels resums d'indicadors econòmics que publica el Departament de Vicepresidència, i d'Economia i Hisenda de la Generalitat de Catalunya a la *Nota de Conjuntura Econòmica*.

1.- Entorn Global

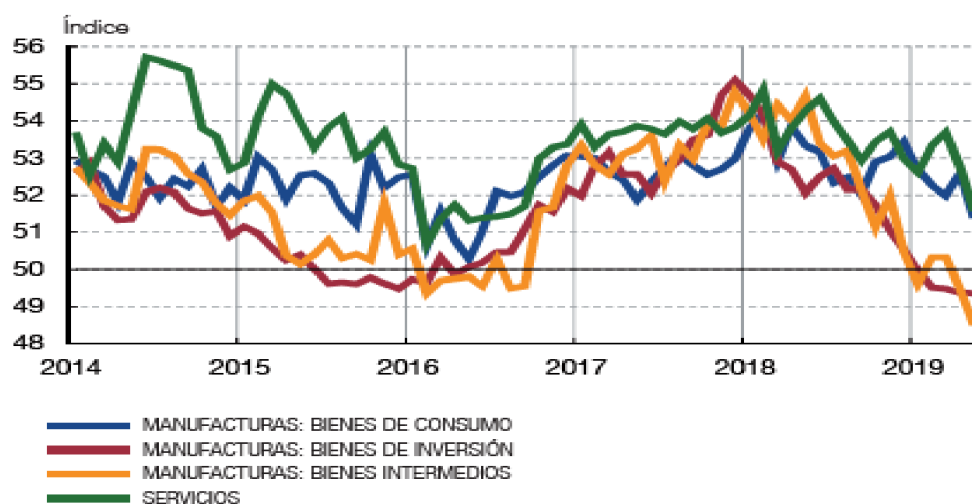
La situació global estén la incertesa. **Les exportacions alemanyes van caure, al juny, un 8%** en termes interanuals, la major ensopegada en tres anys. Amb un creixement esperat de poc més del 0,5%, la locomotora continental es posa així al ralenti i paga les incerteses: La que genera la guerra comercial entre els EUA i la Xina, però també la d'un Brèxit sense acord. Com ens recorda el Fons Monetari Internacional en les seves darreres perspectives mundials ([‘Encara lent creixement global’](#)) **“l'escalament de les tensions comercials al maig i les pors a una disruptió de les cadenes mundials de subministraments han socavat la confiança en el mercat”**. Tot i el suposat acord en el marc del G-20, a Osaka a finals de juny, l'increment d'aranzels, del 10 al 15%, carregat pel govern Trump a les exportacions xineses un mes abans, per un valor de 200.000 milions de dòlars, afebleix, juntament amb la confiança, també les inversions, i amb elles, el creixement mundial. Tanmateix, el creixement de l'economia dels EUA, d'un 2,6% segons les projeccions actuals de l'FMI (3 dècimes per sobre de les de fa tres mesos), fa sospitar que, en el marc de les eleccions presidencials previstes pel novembre de 2020, la **caiguda del creixement de l'economia xinesa, del 6,4% a 6,2%** el segon trimestre de 2019, sigui llegida en clau positiva pels ideòlegs del proteccionisme a Washington.

Si bé l'activitat global sorprenué en positiu el primer trimestre de 2019, després d'un segon semestre dolent el 2018, els indicadors més recents mostren signes de deteriorament. Tot i així, el Banc d'Espanya en el seu darrer informe ajorna, com a mínim en el curt termini, una amenaça important: **“Pel que fa a la possible imposició per part d'EUA d'aranzels addicionals a les importacions de vehicles i components**, mesura que perjudicaria principalment a la UE i el Japó, **s'ha posposat qualsevol decisió al respecte en sis mesos, fins el novembre”** ([Boletín económico 2/2019](#). Banco de España, pàg. 33). Tanmateix les inversions i comandes en les manufactures ja descompten un escenari advers, que podria contagiar-se al conjunt de l'economia, màximament quan **“els béns de consum i els serveis, que venien registrant més resistència, també estan començant a donar senyals de desgastament”**¹ com s'aprecia en el següent gràfic extret del butlletí econòmic del Banc d'Espanya:

---

¹ BOLETÍN ECONÓMICO 2/2019 Informe trimestral. Banco de España. Pàg. 32. També al [Butlletí Econòmic 5/2019 del Banc Central Europeu](#): “La reducció del PMI global de producció del sector serveis

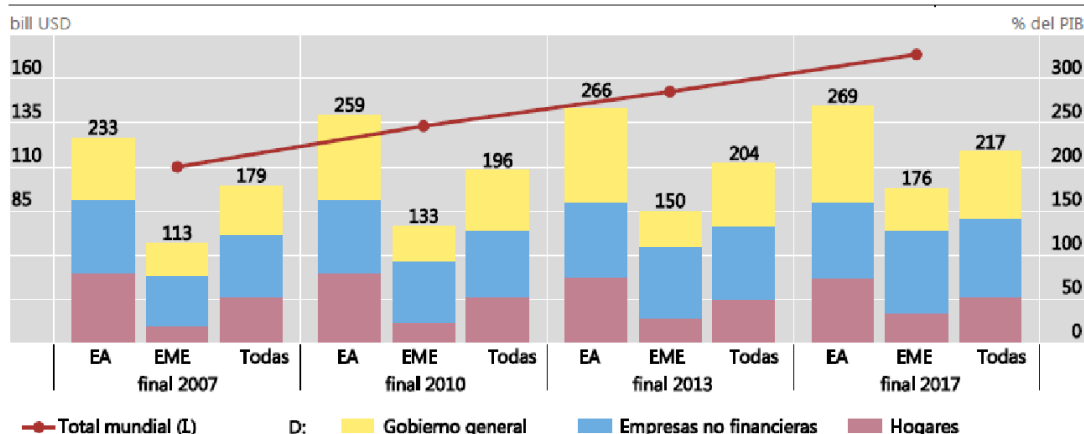
4 PMI GLOBALES

La primera meitat del 2019 ha comportat algunes sorpreses positives pel que fa el creixement de les economies avançades, però l'activitat ha sigut més feble del que s'esperava en les economies emergents i en desenvolupament. Per la seva part, els bancs centrals, donada la baixa inflació (per la contenció dels preus del petroli), i la feblesa econòmica global, continuen injectant diners a preu molt baix, havent reduït fins i tot la Reserva Federal les taxes d'interès (0,25pp), per primera vegada en 10 anys. Com manifesta en el seu [Informe anual el Banc de Pagaments Internacionals](#) (BIS), **els bancs centrals carreguen gairebé en solitari amb el pes de la recuperació. Aquesta mostra així una dependència excessiva de la política monetària**, en un marc global en què es produeix un augment continu del volum mundial de deute, privat i públic, en relació al PIB, tant a les economies emergents com a les avançades:

Continuo aumento de la deuda mundial¹

Gráfico E.2

¹ Medias ponderadas por el PIB y los tipos de cambio PPA. La muestra incluye todas las economías declarantes excepto Irlanda, por las profundas fluctuaciones de datos a raíz de la reestructuración de grandes empresas multinacionales.

Fuentes: FMI, *Perspectivas de la Economía Mundial*; estadísticas del BPI sobre crédito total; cálculos del BPI.

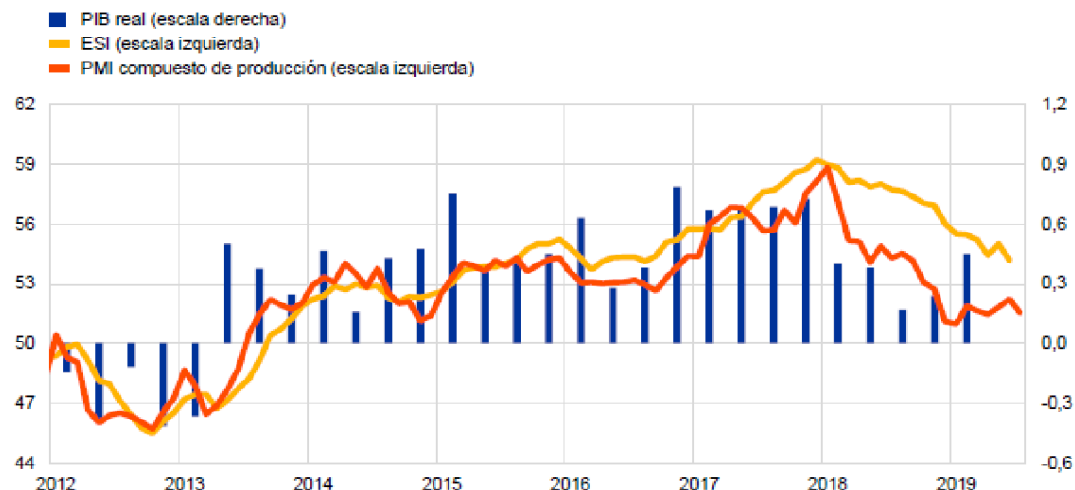
observada en el segon trimestre incrementa el risc de que es produeixi un deteriorament més generalitzat de les perspectives de creixement mundial” (pàg. 5).

2.- Àmbit Europeu

El Fons Monetari Internacional preveu un creixement per les economies avançades del 1,9% pel 2019, i del 1,7%, pel 2020, mentre que per la zona euro les seves previsions són, d'un 1,3% i d'un 1,6%, per sobre de les de la Comissió Europea, que són de l'1,2% (set dècimes menys que el 2018) i de l'1,4%, respectivament². Després d'un increment del 0,2% el quart trimestre de 2018, el PIB real de la zona euro registrà un avenç intertrimestral del 0,4% el primer trimestre, un creixement que tornà a reduir-se al 0,2% el segon trimestre. Segons el BCE, malgrat la reducció en les exportacions: “De cara al futur, **l'expansió de la zona de l'euro seguirà recolzada per unes condicions de finançament favorables, per millores addicionals de l'ocupació i per pujades salarials**, així com per l'orientació moderadament expansiva de les polítiques fiscals en la zona de l'euro i pel creixement continuat, tot i que una mica menor, de l'activitat mundial”³.

PIB real de la zona del euro, indicador de sentimiento económico (ESI) y PMI compuesto de producción

(escala izquierda: índice de difusión; escala derecha: variación intertrimestral)

Fuentes: Eurostat, Comisión Europea, Markit y cálculos del BCE.

Notas: El indicador de sentimiento económico (ESI, por sus siglas en inglés) se normaliza y reescala para presentar la misma media y desviación típica que el índice de directores de compras (PMI). Las últimas observaciones corresponden al primer trimestre de 2019 para el PIB real, a junio de 2019 para el ESI y a julio de 2019 para el PMI.

El BCE, on a la tardor Christine Lagarde substituirà Mario Draghi, decidí el passat 6 de juny, **mantenir els tipus d'interès, com a mínim fins el primer semestre de 2020**, i va anunciar aquest mes un augment en la taxa que cobra als bancs pels dipòsits, noves compres de bons per valor de 20.000 milions d'€ al mes i, fins i tot, una prima del 0,5% als bancs que més facilitin els préstecs. La prioritat és fer front a l'atonía econòmica que domina Europa tot i les facilitats creditícies i els interessos negatius dels bons alemanys (-0,58% el de 10 anys), o també, per primera vegada en la seva història, dels bons espanyols a 8 anys (-0,010%)⁴. “Els

² De l'1,1% pel 2019 i del 1,2% pel Banc Central Europeu, en la seva previsió del setembre, que ha reduït l'expectativa del creixement en una dècima pel 2019 i en dues pel 2020.

³ Ibídem, pàg. 3.

⁴ La prima de risc espanyola s'ha reduït, en relació a l'alemanya, des d'inicis d'any, i està per sota dels 100 punts de diferència des del mes d'abril.

indicadors de confiança en el sector manufacturer, la cartera de comandes exteriors i les expectatives de producció han accentuat la seva feblesa respecte el primer trimestre de l'any, especialment a Alemanya" avisa el Banc d'Espanya⁵, que recorda que, **a l'abril, l'índex de producció industrial es va contraure i subratlla el paper de dinamitzador econòmic que recau en el consum privat**, que continua sustentant-se en la millora de l'ocupació, tot i que a un ritme inferior al dels trimestres anteriors, en sintonia amb els indicadors de confiança dels consumidors. Si bé la situació a Catalunya i Espanya, en comparació, és millor que a la zona euro, **la moderació del creixement alemany** (0,5% pel 2019 i 1,4% pel 2020 segons la Comissió), de l'italià (0,1% i 0,7%) i del francès (1,3% i 1,4%) **no serà innocu**, si tenim en compte que, el 2018, les exportacions catalanes a aquests tres països van sumar més de 25.000 milions d'€.

3.- Context Estatal

L'economia espanyola va créixer, el primer trimestre, un 0,5%, això és, una dècima per sobre del creixement de la zona euro, i el segon trimestre ho va fer en un 0,4%⁶, amb una reducció intertrimestral d'una dècima, en la línia de la desacceleració de la zona euro (del 0,4 al 0,2%)⁷. La creació d'ocupació s'hauria alentit els darrers mesos, tot continuar sent el motor principal de la demanda interna. Aquest contrasta però, amb la feblesa creixent de les vendes a l'exterior que té a veure amb l'escalada proteccionista, i que esdevé especialment preocupant en el sector de l'automòbil, on les vendes a la resta del món es veuen fortament il·lustrades. La notícia positiva estaria en el fet que **la inflació subjacent** (aquella que no compta els preus energètics, ni tampoc el dels aliments sense elaborar), tot i els vaticinis interessats, **no estaria mostrant el impacte de l'augment recent dels costos laborals**, ni tampoc de l'increment del salari mínim, ni tampoc de la fortalesa sostinguda de la demanda.

4.- Catalunya

L'economia catalana ha reduït el seu creixement trimestral del primer al segon trimestre en una dècima, passant del 0,6% al 0,5%⁸, situant-se una dècima per sobre de la de l'estat. En relació al quart trimestre i considerat en perspectiva interanual, **el creixement s'ha situat en el segon trimestre en un 2%**, dues dècimes per sobre del 1,8% que va marcar el darrer trimestre de 2018, i una dècima per sobre del primer trimestre de 2019, on es va posar en el 1,9%.

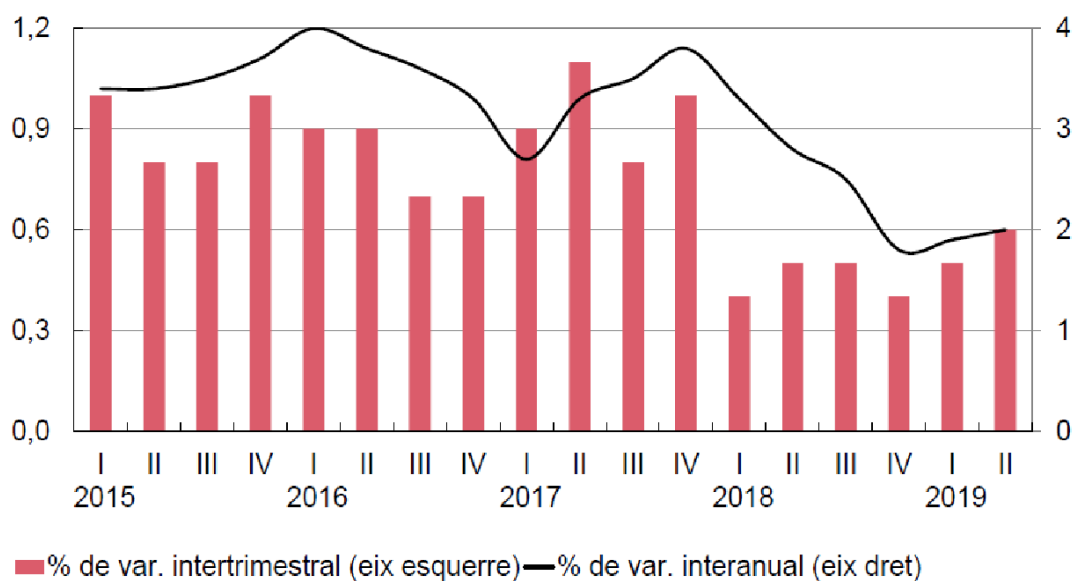
⁵ BOLETÍN ECONÓMICO 2/2019. Banco de España. Pàg 37

⁶ Segons les dades de l'INE publicades a: Contabilidad nacional trimestral de España: principales agregados. Segundo trimestre de 2019 (30 de setembre de 2019).

⁷ Quan estem publicant aquest Butlletí, el Banc d'Espanya ha publicat un fort reajust de les previsions de creixement anual, de -0,4 punts pel 2019 i de -0,2 pel 2020, situant-les en el 2,0% (2019) i el 1,7% (2020).

⁸ Indicadors de Conjuntura. Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Octubre 2019.

Evolució del PIB de Catalunya

Font: Idescat i Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda.

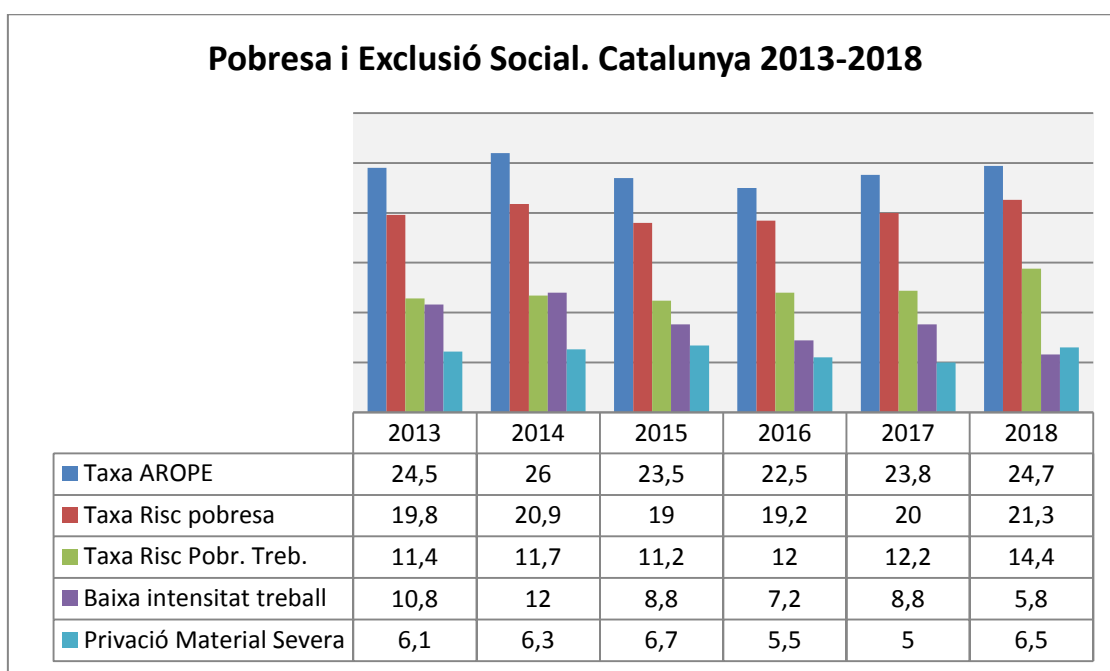
L'element amb més pes en aquesta millora hauria estat la caiguda més moderada del **sector industrial**, què del 4t trimestre de 2018 al 2n de 2019 **hauria reduït progressivament la seva pèrdua** d'un 2,4% (4T2018) a un 0,8% (1T2019) i un 0,6% al segon trimestre de 2019. Tanmateix, la mitjana mòbil de maig de 2018 a maig de 2019 és més desfavorable en el sector industrial català, que en altres economies de la zona euro. **Pel que fa la construcció**, si bé els preus de venda continuen amb un important creixement interanual (7,6% al 1T2019), **s'ha experimentat un descens intens de la licitació oficial d'obra civil**, que torna a mínims de l'any 2013, amb una moderació de l'ocupació al sector. També als serveis es manifesta una lleugera reducció del creixement interanual, que al 2T2019 va ser del 2,5%, per un 2,8% en el trimestre anterior.

Si la demanda externa patia, l'any 2018, per les tensions comercials internacionals, mentre la demanda interna mostrava uns indicadors encara significatius, aquesta tendència s'ha atenuat lleugerament, amb una reducció d'aquesta darrera, fruit de la desacceleració del consum privat que ha afectat també a les importacions de béns i serveis, i que es podria fer visible també en les matriculacions de turismes o del comerç al detall. **Pel que fa a la inversió empresarial**, tot i que la venda de vehicles de càrrega s'ha reduït en un 12,4% en clau interanual aquest segon trimestre, les importacions de béns d'equipament oferirien senyals favorables i la [Nota de Conjuntura Econòmica](#) (206) del Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda de la **Generalitat, situa en positiu les expectatives empresarials pel tercer trimestre**.

Hi té a veure el comerç exterior que hauria recuperat impuls en la primera meitat d'any, amb un creixement del 2,6% interanual en termes acumulats, tot i minvar en termes de volum. Pel que fa a la balança comercial, que continua essent positiva, es manté la divergència en la tendència de les taxes d'exportació i importació, amb una minva, des del segon trimestre de 2018, de la primera (revertida els darrers dos mesos), i un creixement mantingut de la segona. Si ho mirem per sectors, **destaca negativament la caiguda de l'exportació del sector de**

l'automòbil, que supera el 12%, amb una reducció del 27,1% de les exportacions a Alemanya, mentre el creixement acumulat es recolza sobretot en la **força de la indústria química** (augment interanual de les vendes a l'estranger d'un 6,3%), en la branca alimentària, i en altres subsectors què, com el tèxtil o el de maquinària, repunten en aquest 2019.

L'economia catalana, que l'any 2018 va representar el 19,1% del PIB espanyol, **sembla mantenir**, malgrat la incertesa i els vaivens internacionals, **la tònica del creixement dels darrers anys**, que li va permetre recuperar, l'any passat, el nivell del PIB per habitant en termes reals previ a la crisi. **Però tot i aquesta recuperació** que es realitza complint amb els objectius de dèficit, despesa i deute públic, tot i el creixement del PIB del 2,6% i fins i tot el superàvit comercial internacional (5,7% el 2018), **l'economia catalana, pel que fa el mercat de treball i el benestar de les persones, manifesta malauradament un repunt en la taxa AROPE** de risc de pobresa o exclusió social, de la de privació material severa i de la taxa de risc de pobresa en el treball, què, amb un 14,4% el 2018, es situa en els valors més elevats des de que existeix la sèrie homogènia⁹, **i que es deu, en bona mesura, a la creixent precarietat al mercat laboral.**

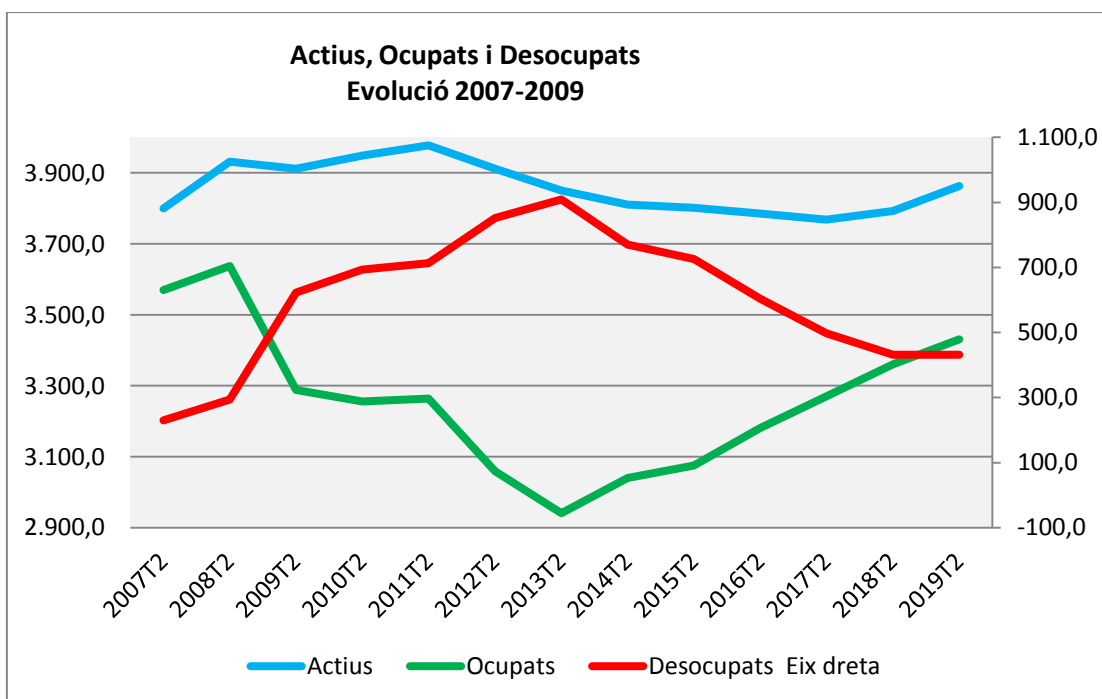
Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta de Condicions de Vida (Idescat).

5.- El mercat de treball

Tant les dades de l'atur i la contractació registrada, com les de l'Enquesta de Població Activa, han llançat senyals d'atenció aquests darrers mesos. El **juliol, per primer cop en 10 anys, es registrava un augment intermensual del nombre de persones desocupades (1.558)**, canvi de tendència que **es va consolidar amb les dades de l'agost**, amb un increment intermensual de

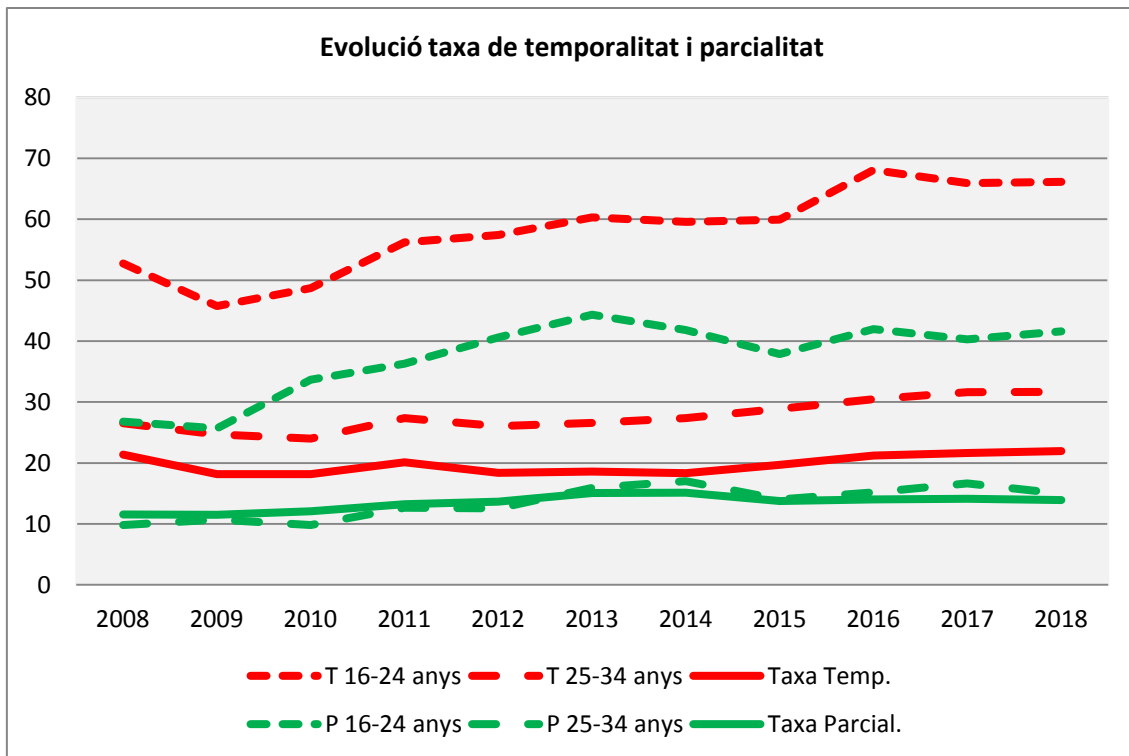
⁹ Així la NOTA DE CONJUNTURA ECONÒMICA. Número 105. Informe anual del 2018. Juliol 2019. Pàg. 172.

12.588 persones registrades a l'atur i un descens de 65.190 afiliacions. Es fa així palesa la **incapacitat del mercat de treball d'absorbir l'augment de persones actives, mantenint alhora el ritme en la reducció de la taxa d'atur**, que resta, després de 5 anys de recuperació, encara a l'11,2%. Tot i els arguments que poden explicar l'increment de l'atur registrat, això és, els acomiadaments al juliol pel període de vacances, especialment dels professionals de l'educació privada (però també interins de la pública), com també un increment del nombre de persones actives, res amaga que, **a mesura que ens apropem al llindar del 10% de la taxa d'atur, cada vegada costa més crear ocupació.**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, EPA.

Això té a veure, en bona mesura, amb la pèrdua de qualitat de l'ocupació, facilitada pel procés de devaluació interna i per les reformes laborals, i que continua empitjorant des de l'any passat. Convé recordar que, **en relació al segon trimestre de 2008, no s'ha recuperat el nombre de persones actives ni tampoc de persones ocupades**, avui 68.600 i 206.000 més, respectivament, que fa onze anys. En el mateix període de temps **el nombre de persones desocupades ha augmentat en 137.500**. Pel que fa l'ocupació hem de tenir en compte que si el nombre de persones ocupades el segon trimestre de 2019, és inferior en un 5,7% al 2T 2008, pel que fa les hores totals treballades per setmana, aquestes s'han reduït de 133.000 a 115.000, el que suposa una reducció del 13,5%. L'explicació rau en la discontinuïtat de l'ocupació, amb més parcialitat i també un impacte més acusat de l'estacionalitat, que s'ha traslladat a un **increment de la rotació laboral** (nombre de contractes per persona i any), que des del 2008 ha passat del 2,06 al 2,55 actual (2,61 la de les dones, per 2,50 la dels homes). Si bé la temporalitat és la de fa 11 anys (21,7% respecte a 21,9%), cal recordar que fa cinc anys estava en el 18,3%, i que, per tant, **la tendència és a l'augment de la temporalitat, especialment acusat en el cas dels joves (16-24 anys) i de les persones d'entre 25 i 34 anys:**

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'Idescat, EPA.

Com vam apuntar a [l'informe sobre l'EPA](#) del segon trimestre, la taxa de temporalitat va tornar a créixer el segon trimestre de l'any fins arribar al 21,7%, i també ho va fer la taxa de parcialitat, fins assolir el 14,5%, amb una taxa femenina que triplica la masculina (7,5 i 22,5% respectivament). Per una altra banda, [les dades de l'atur i la contractació registrada](#) el juliol passat ens diuen que, en relació a un any abans, **el nombre de contractes temporals, en relació als indefinits, ha passat del 87,9 al 88,9%**, això és, un increment d'un punt. **Es fa evident, doncs, l'empitjorament de la qualitat de l'ocupació, amb una discrecionalitat acusada en l'ús de la contractació temporal per part dels empresaris i empresàries, però també al sector públic, on la temporalitat supera en gairebé tres punts la del sector privat (24,2% i 21,5% el 2018).**

En un moment en què s'estanca la productivitat¹⁰, el deteriorament del mercat de treball, no tan sols bloqueja i devalua, en aquest període de recuperació, la transferència de riquesa a les treballadores i treballadors, sinó que a més afebleix la demanda interna, minvant els ingressos que tan urgentment necessiten les administracions per invertir en el teixit productiu i en el sistema de protecció social. A més les condicions laborals que s'estenen són de nou les d'un model intensiu en mà d'obra, que fa molt difícil que les inversions en capital es traslladin en millores de la productivitat. La innovació, la formació permanent i les inversions que vagin més

¹⁰ "El creixement econòmic va continuar sent força intensiu en ocupació (pel 2018), mentre que la productivitat va mostrar una evolució poc dinàmica. De fet, l'aportació de la productivitat total dels factors (PTF) al creixement del PIB va ser nul·la el 2018". [NCE 105.INFORME ANUAL DEL 2018](#). Departament de la Vicepresidència i d'Economia i Hisenda. Generalitat de Catalunya. Juliol, 2019. Pàg. 27.

enllà de mantenir el capital fix, requereixen d'una estabilitat i d'una capacitat de les plantilles que la recerca de benefici immediat, sense cap visió a mig i llarg termini, fan molt difícil, si no impossible. **L'estabilitat i desenvolupament competitiu del model productiu en un entorn d'incertesa global, reclama d'una millora de la qualitat de l'ocupació que és també clau per a superar la desigualtat, la precarietat i la pobresa que va instal·lar la crisi i que malauradament perpetua aquest fals període de recuperació.**

Ricard Bellera

Secretari de Treball i Economia de CCOO de Catalunya